

937. — Quær. 4. an filius conferre teneatur, quæ de bonis paternis male expendit in ludis, meretricibus, etc.? Affirmant *Nao. Sylo. Bon. Vasq. etc. ap. Salm. ibid. n. 82.* modò expensæ fuerint in magna quantitate, et pater eas non remiserit. Negant verò *Salm. num. 83. et tr. 13. c. 5. n. 44. cum Mol. Sot. Fag.* modò filius plus non consumperit male, quam Pater contentus fuit, ut in suam sustentationem, et honestas recreations expenderet: Secus, si expensæ excessissent. His autem limitationibus utrimque positis, facilè hæc duæ sententiæ conciliantur.

938. — Quær. 5. an expensæ factæ à Patre in die nuptiarum sint in collationem adducendæ? Resp. negativè cum communi, etiamsi filius habeat bona propria, nisi aliud expressè constet de voluntate Patris, *Nao. Mol. Bon. etc. cum Salm. de 4. Præc. n. 85.*

939. — Quær. 6. an mobilia, vestes pretiosæ, et similia data à Parentibus, sint in collationem afferenda? Affirma, nisi Parentes expressè aliud disposuerint ex *I. Ut à litteris, et I. Illud C. de Collat.* Et idem de arrhis, et muneribus, *Salm. ib. n. 86. cum comm. Sanch. Bon. etc.* Idemque dicunt de vestibus pretiosis datis à viris uxoribus, constante matrimonio. Secus vero dicendum de vestibus ordinariis.

940. — « His adde 1. Si uxor (*V. Not. XCII, pag. 395.*), suscepit ex priori marito liberis, ad secundas nuptias transit, quidquid à priore marito, donatione, aut testamento acquisivit, ejusdem matrimonii liberis cedere. Similiter, si maritus alteram uxorem ducat.

941. — « Adde 2. Hæredem adeundo hæreditatem (*V. Not. XCIII, pag. 395.*) non commoda tantum, et jura, sed etiam debita, et onera realia defuncti in se transferre. Interim tamen duplice beneficio gaudere: 1. ut supra vires hæreditatis non obligetur; 2. quod deductis expensis funeris, et solutis debitis, quartam partem (*Que vocatur Falcidia in legatis, sive donationibus causa mortis, non verò in legatis piis; ut Salm. c. 5. n. 196. Trebellianica autem in fideicommissis.*); * hæreditatis obtinere debeat hæres, vel hæredes, et si eam non habent, legatis, non tamen piis, ut notat *Trull. l. 7. c. 18. d. 12. ex Authent. similiter C. ad legem Falc.* detrahere possunt, beneficio legis *Fal. Laym. l. 3. t. 5. c. 6. n. 7. Sanch. l. 4. c. 15.* Ut autem hoc beneficio frui possit hæres, confiscare tenet inventarium * (*Intra 30 dies, et per alios 60 concludere §. Si autem. D. Jur. Del. l. 6. Tit. 6. p. 6. Nisi adsit legitimum impedimentum.*); * tametsi hanc obligationem testator possit remittere, respectu legatariorum, et fidei commissiorum, quibus ex mera liberalitate aliquid relinquunt, non tamen respectu creditorum, quibus præjudicare non potest. Universim enim ab onere inventarii, et à rationibus reddendis eos, quibus potest relinquere bona, sine onere dandi par tem aliis, potest liberare, iisque concedere, ut eorum dictis vel juramento stetur, *Mol. C. de Lug. d. 34. s. 8. n. 236.* »

TRACTATUS SEXTUS.

DE PRÆCEPTO OCTAVO, NONO, DECIMO, ET PRÆCEPTIS ECCLESIE.

CAPUT I.

De Præcepto Octavo.

« PROHIBETUR hic omnis injusta læsio famæ, et honoris proximi, ac præcipue omnis falsitas, et mendacium, ac læsio veritatis, quæ sit tum in judicio falso accusando, vel verum celando, de quo supra; tum etiam extra, perniciōse mentiendo, secreta revelando, de quo vide *Bon. de rest. d. 2. p. ult. Laym. l. 3. p. 2. q. 5.* ac denique detrahendo. »

DUBIUM I.

Quid sit suspicio, judicium temerarium, et dubitatio, ac quale peccatum.

962. De Judicio temerario, et quando est mortale. — 963. De suspicione, et Dubitatione temeraria. — 964. An hæc pertingere possit ad mortale? — 965. Quomodo discernatur Judicium a Suspicione?

962. — « SUPPONO hæc tria differre inter se, quod Judicium sit firma animi sententia, seu assensus indubitus; Suspicio, assensus inchoatus, quo quis inclinat in unam partem, judicans probabiliter, latere aliquod fundamentum opinandi; dubitatio autem non est affectus (nisi causaliter), sed quasi suspensio animi, in neutrā partem inclinando. Quæritur ergo hic non de suspicione, et judicio prudenti, quod sufficientibus indicis nititur, sed de imprudenti, et temerario quod iis destituitur. Majora autem indicia requiruntur ad judicium, quam ad suspicionem; et ad hanc, quam ad dubitationem.

« Resp. 1. Judicium temerarium, cum plena advertentia, de gravi malo proximi, communiter est mortale, contra justitiam. Ita *Fill. Less. c. 29. l. 2. Laym. l. c. t. 3. c. 2. Ratio est, quia proximo fit gravis injuria, dum sine causa improbus habetur, cùm habeat jus ad bonum nomen, et famam: præterquam quod ex his judicis plerumque gravia mala sequantur. In Confessione tamen non opus est explicare speciem mali judicati, cùm omnia uni justitiæ commutativæ in specie infima adversentur.* » *Esc. E. 10. c. 4.*

« Dixi, communiter; quia, si judicium habeat magnam proba-

164 LIB. III. TR. VI. DE VIII. IX. X. PR. DEC. ET ECCL. C. I.

» bilitatem, etsi non omnino sufficientem ad certitudinem, erit
» veniale; quia moralis certitudo, et magna probabilitas non
» adeo distant, ut censeatur gravis injuria, judicare certum quod
» est valde probabile, v. gr. si judices juvenem solum cum
» puella inventum in cubiculo illicita tractasse. Ex quibus re-
» solvitur, peccari tantum venialiter remotè judicando sequenti-
» bus casibus. Vide *Tann.* 2. 2. q. 3. d. 2.

« 1. Si non sit grave malum, quod proximo temerè impingis;
» et sic eum, qui judicat alium esse spurium, vel filium Judæi, à
» mortali excusant *Nav.* *Azor.* et *Less.* contra alics apud *Dian.*
» p. 5. R. 69.

« 2. Si sit grave quidem, sed non perfectè advertas.

« 3. Si advertas quidem te male judicare, non tamen advertas
» signa esse insufficientia, nec de iis dubites.

« 4. Si signa sint sufficientia ad opinionem saltem probabilem.

« 5. Mortale etiam non est (per se loquendo), si de indeter-
» minato tantum judices: quia nulli fit gravis injuria, *Esc. l. c.*
» ex *Fagund.*

965. — « Resp. 2. Suspicio et Dubitatio temeraria ex genere
» suo videntur esse peccata tantum venialia, maximè si proce-
» dent ex errore intellectū, quo indicia, ut sufficientia, appre-
» henduntur. Ita *Laym.* ex *S. Th.* *Nav.* *Mol.* *Fill.* tr. 4. c. 1. q. 5.
» *Less.* l. 2. c. 29. d. 3. etc. contra multos, putant esse mortale.
» Ratio est, quia communiter suspicio tantum est concitatio que-
» dam ad assensum: manet enim in mente suspicantis aliquo
» modo bona existimatio proximi: ergo non fit illi gravis injuria,
» cum non totaliter deturbetur de possessione bonae famæ: fit ta-
» men aliqua, quia temerè dubitatur.

« Dixi, maximè, si ex errore; quia talis, cùm non sit per se vo-
» luntaria, nec pertinax, meretur excusationem; si vero ex ma-
» levolentia in suspicione gravi persistas, erit mortale, ut docent
» *Less.* *Fill.* etc. ob injuriæ gravitatem. Atque idem est dedu-
» bitatione positiva, orta ex malevolentia absque causa: proce-
» dit enim ex contemptu alterius, proindeque gravis injuria repu-
» tatur.

964. — Quæritur an suspicio sive dubitatio temeraria possit
» pertingere ad peccatum grave? Prima sententia negat, et tenent
» *Ouj* et *P.* *Nav.* quibus adhæret *Laym.* l. 3. Tr. 3. p. 2. c. 2. n. 6. cum
» *Dian.* *Sa.* *Arm.* etc. ap. *Salm.* *de Rest.* c. 4. n. 102. Ratio istorum,
» quia suspicio, quantumvis temeraria, nunquam graviter famam al-
» terius laeditur. Secunda vero probabilior sententia affirmit,
» si suspicio, sive dubitatio sine indicis fieret de peccatis gravissimis,
» ut esset de pio Religioso suspicari, quod sit hæreticus, vel
» quod cum Matre incestarit; vel de viro communiter habito ut
» Catholicus, quod sit Judeus, vel Atheus. Ratio, quia fortè major
» injuria iis irrogatur talia suspicando, quam si certum judicium
» haberetur illorum de delictis gravibus ordinariis. Ita *Lugo.* *Mol.*
» *Dic.* etc. ap. *Croix* l. 4. p. 2. n. 1177. et *Salm.* *ibid.* n. 103. qui
» tenent hanc ut communem et veram.

965. — « Quæreres, quomodo discerni possit suspicio à judicio
» firmo, quando formido de opposito expressè non est con-
» juncta?

« Resp. Cajetanus censet eum judicare, qui, rogatus an habeat
» rem pro certo, respondet sibi certam, aut fere certam videri;
» eum vero suspicari, qui respondet se non esse moraliter cer-
» tum, sed facile posse falli. Vide *Bon.* *de rest.* d. 2. q. 7.
» p. 1. »

DUBIUM II.

Quid sit, et quām grave peccatum Detractio.

966. Quid sit detractio, et quid Contumelia? — 967. An excusat à
» mortalī, revelare defectus naturales alicuius, etc. — 968. Quando
» liceat crimina prodere? — 969. An id liceat ad vitandum damnum
» proprium, vel aliorum? — 970. Quando Secretum sit servandum?

— 971. Et quando possit manifestari? Et an ad vitandum damnum
» proprium? Quomodo autem peccent alienas litteras legentes? Re-
» missivè, vide l. 5. n. 70. — 972. An liceat famam suam tueri, alterum
» infamando? — 973. An alterum infamare apud amicum? — 974.
An excusat à mortalī, propalare crimen publicum in uno loco, in
» alio ubi non est notorium? — 975. Quando crimen possit dici publi-
» cum? — 976. An infamatus de uno criminе possit infamari de alio?

— 977. Quid, si detrahis ex loquacitate? Et quid, si referas auditia?
— 978. Vide alias resolutiones ap. *Bus.* — 979. Quomodo peccet
audiens detractionem, et ad quid teneatur? — 980. Quid, si sit Su-
» perior? — 981. Quid, si sit particularis, et cùm possit, non aver-
» tit? — 982. An liceat alium infamare ad tormenta vitanda? — 983.

An liceat seipsum infamare? — 984. Quomodo restituendus sit
honor ablatus? — 985. Quid, si de honoratio fuerit secreta? — 986.
Quæ satis factio præstanda? — 987. An semper sufficiat petitio ve-
» niae? — 988. Quibus casibus expediatur Confessarium omittere mo-
» nitionem de hac satisfactione præbenda? — 989. An debeatur satis-
» factio, si offensus se vindicavit de contumelia? — 990. Quid, si
offensor puniatur a Judeice, vel damnetur ad satisfaciendum?

966. — « RESP. Detractio est alienæ famæ injusta violatio,
» vel denigratio. Differt à contumelia, quæ est injusta honoris di-
» minutio. 1. Objecto: quia contumelia honor, detractione autem
» fama laeditur, quæ est opinio, seu aestimatio de alterius excellentiæ animo
» conceptæ. 2. Differt modo: quia contumelia instar rapinæ fit
» aperte contra præsentem: detractio ut plurimum instar furti
» occultæ, et contra absentem. Unde licet contumelia detractione
» gravior sit, est tamen detractio peccatum mortale ex genere suo,
» etsi ex parvitate materiæ, aut indeliberatione fieri possit ve-
» niale. Ratio est, quia est gravius furto, quod est mortale, cùm
» laedit proximi famam, quæ est majus bonum quām opes.

« Hic quæritur, quando contumelia est peccatum mortale?
» Apud *Matth.* c. 5. v. 22. habetur: Qui dixerit fratri suo, raca,

» reus erit Concilio; qui autem dixerit, fatue, reus erit Gehennæ
» ignis. Explicant interpres apud Corn. à Lug. verbum Raca
» significare hominem vituperabilem, sive sputo dignum, illud-
» que proferentem dici reum Concilio: quia in Concilio tan-
» tum gravia crimina deferebantur. Sub verbo autem Fatue in-
» telliguntur cuncta convicia gravem injuriam irrogantia. Hæc
» igitur verba contumeliosa per se sunt mortalia, nisi excusat cir-
» cumstantia persone, vel inadvertentia, vel animi nolentis gra-
» viter lèdere. Ita præfatus Corn. à Lap. et Conc. t. 4. p. 604.
» n. 3. Hic vero S. Th. 2. 2. q. 72. art. 2. ad 2. sic recte advertit:
» Dicendum, quod sicut licitum est aliquem verberare causa disci-
» plinæ (puta Patri, Prælato, Domino, aut Magistro); ita
» etiam causa disciplinæ potest aliius alteri, quem debet corrigere,
» verbum aliquod conoiosum dicere.

Omnes autem tenemur contumelias tolerare animum vindie-
tæ abiiciendo: Quandoque tamen expediens erit contumelias
repellere, nempe cùm eorum tolerantia prævidetur adscribi ob-
sistendi impotentia, aut stultitia: vel si obesse possit bono com-
muni, prout si Prælatus tolerando redderetur contemptibilis, et
sic petulantia subditorum augeretur, ut Conc. p. 606. n. 5.

« Detractio alia est directa, et formalis, quæ fit ex intentione
» famam lèdendi: alia indirecta, et materialis tantum, quæ fit
» ex levitate, et loquacitate aliqua.

967. — « 1. Regulariter non est mortale (etsi per accidens
» ratione damni sequentis tale esse possit) revelare naturales
» defectus animi, corporis, vel natalium; quia tales non sunt
» morales; nec infamia apud prudentes reputatur, quod quis,
» v. gr. sit stupidus, spurius, luscus, Bon. t. 2. d. 2. q. 4. p. 2.
» * (Ita. Less. c. 11. n. 14. Salm. de Rest. c. 4. n. 45. cum Nao.
» Dic. etc. Si vero dicantur in faciem, aliquando possunt esse
» mortalia, Salm. ibid. Idem dicunt de defectis natalium pro-
» palatione, quæ aliquando etiam potest esse mortalis, ut dicere
» de viro honorabili, eum exercuisse vilissimum officium, vel
» fuisse mancipium: Sed omnia hæc maximè pendent à cir-
» cumstantiis.) *

« 2. Plerumque etiam levis detractio habetur, si alium infames
» generalibus nominibus peccatorum mortalium, v. gr. esse ira-
» cundum, superbum, etc. (etsi aliquando gravis esse possit)
» quia audientes plerumque interpretantur de naturali propen-
» sione, et defectu involuntario, nec oritur grave damnum famæ:
» S. Ant. 1. p. t. 8. c. 4. Sylo. Less. d. 3. num. 18. Laym. lib. 3.
» tr. 3. p. 2. c. 3. num. 3.

« 3. Similiter non erit mortale communiter referre peccata
» mortalia, quæ ob conditionem personæ non notabiliter famam
» lèdant, v. g. si dicas militem habere concubinam, pugnasse
» in duello, cogitare vindictam, adolescentem esse prodigum,
» deditum amoribus, etc. Laym. l. 3. t. 3. p. 2. c. 3.

« 4. Fieri tamen potest, ut narrando defectus etiam naturales,
» spectata conditione, et statu illius, graviter ei noceas, et sic gra-

» viter pecces: ut si gravem, et optimi nominis Prælatum, aut
» Religiosum, mendaciis assuetum esse; virum gravem, ac con-
» sularem, illegitimè natum, Judæum, etc. dicas. * (Item Salm.
» ib. n. 43. cum Less. Nazarr. Dic. etc.) * Idem est, etsi de al-
» tero nihil in particulari, sed tantum in genere dicas, v. gr. te
» scire aliquid de illo; quod si dicas, magno illum rubore sis
» affecturus. Card. Lugo. d. 14. n. 49.

968. — « 5. Crimen, aut defectum alicujus, modò verum, saepe
» licet prodere ob justas causas: v. gr. 1. Cùm expedit Supe-
» riorem scire suorum defectus, ut emendentur, de quo vide
» supra, Corr. frat., et sic eos, qui crimen occultum filiorum
» parentibus, vel famulorum heris * (vel Religiosorum Præ-
» lati ut Patri: vide dicenda l. 4. n. 243.) *, in ordine ad cor-
» rectionem (cavendo tamen, ne ex revelatione majus damnum
» sequatur) significant, communiter excusari docet. Trull. l. 7.
» c. 10. d. 11. ex Bonac. etc. uti et uxorem loquentem cum
» marito (vel contra) de criminibus occultis filiorum, vel famu-
» lorum. 2. Causa consilii, vel auxili capienda; in quo tamen
» videndum, ut cum minimo damno tertii fiat. 3. Causa cavendi
» alterius damni; ut si alicujus aestimatio falsò concepta de ejus
» doctrina, probitate, est alijs perniciosa. Unde, cùm agitur de
» conferendo officio, de contrahendo matrimonio, de suscipienda
» religione, assumendo medico, præceptore, famulo, famula, etc.
» licet manifestare (imo aliquando oportet) occulta alterius
» impedimenta, inhabilitatem, crimina, unde notabile aliquod
» incommodum merito timeretur: dummodo nulla alia sit ratio
» commodior impediendi, et damnum, quod proximo timetur,
» sit majus, aut saltem æquale damno, quod ex manifestatione
» defectus, aut criminis alterius ei obvenerit, Less. l. 2. c. 11.
» d. 12. »

Maximè hic advertenda doctrina S. Thom. 2. 2. q. 73. art. 2.
ubi docet, illum propriè detrahere, qui male loquitur de altero,
intendens ejus famam denigrare, secus autem, si hoc non intendat,
sed aliquid aliud. Ratio, quia (ut addit idem S. Thom. l. c.):
« Hoc autem non est detrahere per se, et formaliter loquendo,
» sed solùm materialiter, et quasi per accidens. » Unde infert
sanctus Doctor, quod « si verba, per quæ fama alterius dimi-
» nuitur, proferat aliquis propter aliquid bonum necessarium,
» debitum circumstantiis observatis, non est peccatum, neque potest
» dici detractio. » Hinc dicendum cum P. Conc. p. 626. n. 17.
Tourn. t. 1. p. 372. posse revelari crimen alterius I. ut proximus
emendetur, deferendo illud Judici, aut Prælato, Domino,
aut Parenti. II. ad damnum publicum vitandum. III. ad tuen-
dum innocentem, putà, si innocens accusetur de homicidio, potes
manifestare auctorem: vel si scis furem habitare cum alio igno-
rante, potes eum certiorare, ut sibi caveat; ita Conc. loc. cit. Tourn.
p. 373. Lugo D. 14. n. 95. et Salm. tr. 13. c. 4. n. 64. cum Soto,
Bann. et Tap. ex S. Basilio, qui in Regul. breo. interr. 25. ait,
bene posse crimen revelari, quando necessitas poscit, ut periculo

consulatur aliquorum. IV. Addunt *Lugo* l. c. n. 112. *Tou* l. c. *Bonac*. p. 8. n. 1. *Salm*. l. c. et cum aliis cit. quod unusquisque ad evitandum grave damnum sui, vel aliorum, etiam in bonis fortune, licet potest detegere grave crimen alterius; modo non intendat illum infamare, sed damnum proprium, vel alienum vitare: Sufficit autem, ut damnum vitandum sit grave, quamvis majus damnum immineat diffamato. Secus vero, si damnum vitandum sit leve, vel longe minus. Ita *Salm*. ibid. n. 75. cum *Vill*. *Dic*. *Tap*. item *Elbel Conf*. 12. num. 353. *Mazott*. t. 2. p. 442. q. 5. et hoc satis probabile puto cum *Lugo* d. D. 14. n. 97 et 112. qui dicit eo casu te non teneri neque ex justitia, neque ex caritate proximi crimen occultare cum gravi tuo damno. Non ex justitia, quia proximus ad famam suam non habet ius ita strictum, ut obligentur alii ad tegendam veritatem, quando oportet eam patefacere, ad proprium damnum effugiendum: Si enim spectat ad bonum commune, quod sine sufficienti causa manifestetur crimina occulta, magis ad commune bonum pertinet illa revelare, quando hoc est necessarium ne alii errant cum notabili suo dispendio. Neque tenet ex caritate, quia caritas non obligat cum tanto detimento: sicut enim non teneris impedit damnum proximi, etsi majus, cum gravi damno tuo; ita nec etiam teneris eo casu occultum crimen proximi celare; ita *Lug*. Et hoc etiam in dubio de gravitate tui damni, quia in tali dubio favendum est innocentia, uti dicunt *Salm*. ib. cum AA. cit. Hæc autem omnia intelligenda, modo non possit damnum alterius averti: et modo non amplius, nec pluribus crimen manifestetur, quam oportebit ad reparandum damnum quod timetur.

969.—Sed hic magna quæstio occurrit, an ad vitandum grave tuum damnum, possis crimin occultum alterius revelare, si notitiam acceperis injuste per vim, aut fraudem, puta aperiendo litteras, etc? In hac plures sunt sententiæ: *Sotus* l. 5. de *Just*. q. 10. art. 2. dicit non posse, etiamsi mortem subire deberes, et fere consentit *Sanch*. *Cons*. l. 6. c. 6. *Dub*. 2. n. 6. *Nav*. autem *Man*. c. 18. n. 54. dicit non posse, si damnum irreparabile alterius immineat ex illa infamacione; secus, si reparabile. *Molin*. D. 37. n. 13. censem tunc tantum posse revelare, quando longe majus detrimentum tibi times. *Lessius lib*. 2. c. 11. n. 55. *P*. *Navarr*. l. 2. de *Rest*. c. 4. n. 131. *Mazzott*. tom. 2. p. 443. *Conc*, t. 4. p. 627. n. 18. (et probabile putant *Salm*. c. 5. n. 65.) dicunt posse te revelare ad quodcumque tuum grave damnum vitandum, quia licet peccaveris notitiam accipiendo, in gravi tamen necessitate poteris illa uti, prout, quamvis injuste furatus sis equum, potes tamen adveniente necessitate illo uti, etiam cum damno domini. Inter has tam varias sententias mihi magis arridet sententia *Lugonis* D. 14. n. 101. (quem sequuntur *Croix* l. 3. p. 2. n. 1233. *Tourn*. p. 373. et *Spor*. de 8. *Præc*. c. 4. n. 46.) Docet hic magnus *Theologus* te non posse, generaliter loquendo, uti notitia illa injuste accepta cum alterius damno, ob quodcumque damnum tuum effugiendum. Ratio, quia actio iusta, qua tu secretum

acepisti, obligat te ad restituenda omnia damna propter illam proximo obvientura, prout casu quo debitor est in extrema vel gravi necessitate, non tenetur restituere, etiamsi creditor eadem necessitate laboret, ut diximus, *hoc l. 3. ex n. 701*. Sed omnes (vide ib.) cum eod. *Less*. dicunt quod teneris restituere, si præcisè propter illam subtractionem proximum in eamdem necessitatem injecris. Sic à pari in casu nostro, si tu, secretum revelando, damnum infers alteri, teneris ad restitutionem, cùm per illam fraudulentam secreti extorsionem, proximum coniecasti in necessitatem tale damnum patiendi. Et hanc sententiam tenet etiam *Laym*. l. 3. tr. 3. p. 2. c. 5. n. 3. Tunc tantum rectè admittunt *Lugo* ex n. 130. *Spor*. et *Croix* ll. cc. te posse crimen manifestare, quando esset tibi permisum etiam per vim aut fraudem illud exquirere, et litteras aperire: et casus esset. 1. Si revealatio esset necessaria ad commune bonum Reip.; 2. si alter teneatur ex justitia secretum revelare, ad damnum tuum reparandum; 3. si ille injuste te vexaret. Aliás, non licet tibi alterius litteras aperire, ad bonum tuum procurandum, vel ad malum aliquod vitandum, quia hoc esset contra commune bonum humani commercii; tantum enim id permittunt Auctores, ad se tuendum ab injusta vexatione inimici, ut *Less*. l. 2. c. 12. n. 133. *Laym*. l. 3. tr. 2. c. 4. n. 2. *Bon*. D. 2. q. 3. p. un. n. 5. et *Salm*. c. 4. n. 85. cum aliis communiter. An autem possis defectum alterius detegere, ut ille excludatur ab amicitia alicujus, et tu ad illam admittaris? Vide *infra l. 5. de Pecc. n. 72. vers. An citra*, ubi dicemus id illicitum esse.

970.—Quandonam autem Secretum sit servandum? Prænotare oportet, quod Secretum triplex esse potest, scilicet, ex sua natura, promissum, et commissum. I. Secretum ex sua natura, puta si casu aliquid scias, servare debes ex justitia, dum ex manifestatione graviter alter laederetur in fama, vel bonis; nemo tamen tenetur illud servare cum periculo mortis, nisi damnum alias imminens sit commune et grave. Ita *Sanch*. *Cons*. Tr. 2. c. 6. D. 2. *Salm*. de *Restit*. c. 4. n. 76. cum *Bon*. *Dian*. etc. *Trull*. Sed vide mox dicenda n. seq.

II. Secretum Promissum regulariter obligat graviter vel leriter, juxta intentionem promittentis. Ita *Salm*. n. 77. cum *Sanch*. et *Lug*. In dubio autem dicendum puto, neminem censeri gravi obligatione obstrictum, nisi de illa constet. Notandum autem est, quod promissio secreti, etiam jurata, non obligat, quando tu revelare teneris: unde judici legitime interroganti debes testari crimen alterius, etsi promiseris non detegere. At, si secretum sit tibi commissum, et alias non est publicatum, teneris servare etiam legitimè interrogatus, et potes respondere te nihil scire, scilicet ad revelandum: quia *Judex* nequit abrogare jus naturæ, ex quo servandum est secretum commissum, nisi ex alia via res sit iam cognita, aut sit iusta causa illam revelandi, ut *infra*. Ita *Lugo* D. 14. n. 141. *Bon*. *Dic*. *Pat*. *Nav*. cum *Salm*. ib. n. 78.

III. Secretum autem Commissum, quod alias dicitur rigorosum,

et absolutè naturale, potest committi expressè, vel tacitè, prout Medicis, Advocatis, Obstetricibus, Theologis consultis. Et hoc secretum strictius obligat: vide *Salm. d. c. 4. n. 75 et 79.*

971. — Ex quadruplici autem capite potest manifestari secretum commissum, saltem sine peccato gravi. I. Ex præsumpto consensu principalis, ut *Salm. d. n. 79. in fin. cum Lug. Sanch. Valent. etc.* II. Ex parvitate rei sub secreto commissæ; vel si aliundē res sit cognita, vel publicata, *Salm. n. 80.* An autem sit mortale, rem gravem sub secreto commissam uni, vel alteri viro probo sub eodem secreto revelare? Probabiliter negatur cum *Lugo D. 14. n. 147, Bon. Trull. Azor. Salm. ib. n. 80.* Dummodo non detegatur personæ, cui creditur, quòd secretum committens specialiter voluerit celari; et ita etiam *Ronc. de 7. Pr. c. 4. q. 5. et Mazzot. q. 10. V. n. 973.* III. Ex inadvertentia, vel indeliberatione, sive ex suppositione quòd res non sit gravis. Notant tamen *Salm. n. 81. cum Sanch.* quòd, ut revelans excusetur a mortali, debet certò credere rem non esse gravem. IV. Ex justa causa, nempe si servare non tantùm secretum verteret in damnum commune, vel alterius innocentis, sed etiam ipsius committentis, quia tunc ordo caritatis postulat, ut reveletur; unde etiamsi jurasses, tunc detegere posses. Ita communiter *Salmant. n. 82. cum Mol. Dic. Valen. Bann. Nav. Bon. Trull. Reg. etc.*

An autem quis possit revelare secretum commissum ad proprium damnum grave effugiendum? Loquendo de secreto commiso, sive rigoroso, negat de *Alexandro Conf. Monial. p. 124. q. 9. cum Scoto, Sylo. et Regin. Ratio,* quia secretum servandum est semper ac sine peccato servari valeat: et huic sententiae adhæret *D. Th. Quodlib. 1. art. 15.* ubi dicit secretum commissum servari debet, quando de se celari potest sine peccato. Secunda sententia, quam tenet *Mol. D. 24. n. 2.* censem, tunc posse tantum revelari secretum, quando ejus observantia vergeret in multò gravius damnum ipsius manifestantis. Tertia vero sententia communior et probabilior, quam tuentur *Laym. l. 3. tr. 3. p. 3. t. 5. n. 2. Sot. de Just. q. 10. art. 2. Less. l. 2. c. 52. n. 53 et 54. Navar. cap. 18. num. 54. Lugo D. 14. n. 102. Roncag. de 7. Præc. c. 4. q. 3. R. 2. Sporer de 8. Pr. tom. 1. pag. 156. num. 46. Elbel t. 2. p. 383. num. 390. Bon. de Rest. D. 2. q. 2. p. un. n. 8.* tenet te posse aperire secretum ad vitandum tuum grave damnum, etiamsi inde alteri imminaret periculum mortis, modo illud sine vi aut fraude exceperis. Ratio, quia non teneris cum tanto tuo incommodo damnum proximi vitare: et non præsumitur quis ad tale onus se obligasse, nisi ex circumstantiis id certè appareat, et addunt *Lugo D. 14. n. 116. et Croix l. 3. p. 2. n. 1232.* Nec obstat dicere, quòd spectet ad bonum commune secreta commissa servare, ne humanum perturbetur commercium. Nam respondet *Lugo*, ut diximus supra, hoc verum esse, nisi ex observantia secreti damnum alterius interveniat, eo enim casu magis ad bonum commune pertinet, ut unusquisque noscatur qualis est, ne alii ex ignorantia graviter errent, et per-

niosè decipiantur cum damno innocentium. Præterea, si potest ille cui secretum est commissum illud revelare ad vitandum damnum innocentis, ex communi DD. ut supra vidimus: cur debet ipse inferioris esse conditionis quām alii, ne posset revelare ad damnum proprium effugiendum? Excipe tamen, ut communiter DD. docent, nisi ex tali revelatione immineat damnum commune grave. Dicimus grave, nam si esset leve, probabiliter etiam posses secretum revelare, ut grave damnum proprium vitares, ut dicunt *Sanchez, Cons. c. 6. d. 2. n. 5. et Ronc. l. c. cum Trull.* Quia non videtur obligatio vitandi leve damnum commune te obstringere ad grave damnum tuum patiendum.

Hoc quoad secretum commissum. Quid, si sit promissum? Quando non promiseris cum obligatione servandi secretum etiam cum tuo damno, certum est te posse manifestare, cum nemo censeatur ad secretum se obligare cum incommodo gravi. Ita *Laym. Ronc. Spor. et Holzm. locis supra cit.* Quid verò dicendum, si expresse promiseris secretum non revelare, etiam cum dispendio vitæ, an revelare posses in periculo mortis? Affirmat satis probabiliter *Spor. de 8. Præc. c. 4. n. 46.* dicens tunc posse, et teneri, quia nulli est licitum propriam vitam prodere: et huic sententie se adjungit *Laym. l. 3. tr. 3. p. 2. c. 5. n. 4.* iuxta aliam sententiam ab ipso propugnatam *l. 3. c. 3. n. 4.* ubi tenet cum *P. Nav.* (et idem tenent *Sot. Rodr. et Vega apud Salm. de Rest. c. 4. n. 34.*) non esse licitum alterius vitæ propriam postponere, putâ cedendo cibum in penuria, aut tabulam in naufragio; quia ex præcepto caritatis quisque tenetur propriam vitam præferre alienæ. Sed, cùm sit etiam valde probabilis et communior sententia opposita, quòd liceat ob honestum finem, conservationem propriæ vitæ omittere, ob alterius vitam servandam, ut tenent *Lugo D. 10. n. 48. Less. l. 2. c. 9. n. 29 et 31. et Salm. de Rest. c. 2. n. 34. cum Victor. Prado, Dian. ac Trull.*, quia hoc non est directè sibi mortem inferre, sed vitam non tueri, quod licitum est ob justam causam: ideo valde probabiliter DD. cum *Lugo D. 14. num. 115. Mol. D. 37. n. 10. et Croix lib. 3 p. 2. n. 1232. cum Haur.* dicunt in casu proprio te satis obligari ad servandum secretum etiam cum discrimine vitæ, si id promiseris; aliud enim est prodigere vitam, aliud omittiere (ut dictum est) ejus conservationem, ut promissum serves.

Quomodo autem peccent aperientes et legentes litteras alienas, vide *l. 5. n. 70.*

972. — « 6. Hinc quoque, si quis injustè lœdit famam tuam, » nec potes eam tueri, nec recuperare alia via quām immi-
» nuendo quoque famam illius, id licet (dummodo falsa non
» dicas) in tantum, quantum ad tuam famam conservandam
» necesse est, nec magis lœdas quām lœdaris, collata tua, et alte-
» riū persona. Vide *Card. de Lugo n. 50.* * Ita *Carden. ap. Croix*
» *l. 3. p. 2. n. 1227. et consentit Tourn. t. 1. p. 331.* Secus ta-
» men, si agatur in judicio, et tu nullo modo possis probare illius
» crimen; quia tunc infamatio illius nihil tibi prodest. *Omnino*

» etiam peccas, si falsa dicas, ex Prop. 44 damnata ab Innoc. XI
» quæ dicebat: Probabile est non peccare mortaliter, qui impo-
» nit falso crimen alicui, ut suam justitiam et honorem de-
» fendant, etc.) *

973. — 7. Si quis solatii tantum causa, et non intentione
» detrahendi, alicui amico narret injuriam ab alio sibi factam,
» non videtur esse mortale, etsi inde aliqua infamia proveniat
» auctori; ea enim ipsi imputanda est. (*Est communissima ap.*
» *Salm. ib. n. 46. Et communis cum Mazz. t. 2. p. 444. cum Nao.*
» *Bon. Sayr. Led. etc.* Hinc probabiliter ait Mazz. cum aliis,
» excusari posse saltem à mortali, famulos detegentes injurias
» illatas à dominis, uxores à viris, filios à Patre, Religiosos
» à Prælato.) * Cavendum tamen, ne dicatur pluribus, vel
» apertiùs nominetur persona, quam necesse sit ad consilium,
» vel solatum, *Less. Laym. Tann. 2. 2. q. 8. d. 2. d. 4. Card.*
» *Lugo d. 14.* et sic excusari posse famulos (saltem à mor-
» tali), qui injurias sibi ab heris suis, uxores, quæ à maritis,
» filios, qui à patre, Religiosos, qui a Prælato illatas, doloris
» tantum mitigandi causa, referunt, docet *Trull. l. 7. c. 10. p. 11.*
» *ex Less. Laym. Tann. Nao. Dian. p. 2. R. 39.* Idem putat *Caj.*
» dicendum, si crimen occultum revele uni alicui viro prudenti,
» et taciturno, cui dicere perinde sit, ac si nulli diceretur, eo
» quod damnum illud censemur leve: et sic *Trull. l. 7. c. 10. d. 11.*
» *cum Dian. p. 1. t. 3. m. R. 22. et p. 2. t. 5. R. 33.* excusat pœ-
» nitentem, qui in confessione manifestat complicem: dicuntque
» *cum Tann. Bon. Escob. E. 9.* eam sententiam esse probabi-
» lem. Verum hoc universum non videtur satis tutum, quia læsio
» fame apud unum etiam personam censetur gravis, ut patet ex
» iudicio temerario; immo sæpe quidam ægrius ferunt se lædi-
» apul unam personam gravem, quam apud tres vel quatuor alias.
» Unde *Suar. Fill. Less. Azor. et Laym.* putant communiter esse
» mortale. Vide *C. Lugo l. c.* »

Sed opposita sententia, nempe quod revelare crimen alterius
uni vel alteri viro probo, non sit mortale satis est probabilis, ut
dicunt *Less. lib. 2. c. 11. n. 70. Caj. 2. 2. q. 73. art. 2.* item *Nao.*
Trull. Covar. P. Navar. Reg. Bon. Tamb. et alii. Ratio, quia,
cum fama consistat in communī aestimatione hominum, non cen-
setur absolute diffamatus, qui apud unum vel alterum tantum
suam famam amiserit. Et huic sententiæ apertè adhæret *D. Th.*
Quodlib. 11. art. 13. ad 3. ubi dicit: « Ad 3. dicendum, quod
» si aliquis referat Prælato culpam proximi, intendens vel cau-
» telam in futurum, vel aliquid hujusmodi, quod ad emendatio-
» nem proximi videret expedire, non peccat. Si autem hoc sive
» Prælato, sive alicui amico suo ex malitia refert, tunc peccat
» mortaliter. Quod si ex incautela alicui dixerit hoc (id est cri-
» men alterius) ita tamen quod non proveniat inde aliud, vel
» infamia vel vituperium proxime delinquenti, tunc non peccat
» mortaliter, licet incaute agat. » Ergo *S. Doctor* putat non pro-
» venire illi infamiam, cuius crimen uni tantum reyeletur, nisi

aliunde infamia ei proveniat, nempe si alter sit aliis manifesta-
turus. Secus autem ait *S. Thom.* si tu peccatum proximi amico
revelares *ex malitia*, nempe ex pravo animo nocendi, tunc non
poteris à mortali excusari. Nec dicas verbum illud *ex incautela*,
intelligi pro inadvertentia, ex hac enim nunquam peccatur mor-
taliter; sed omnino intelligitur imprudentia, sive levitas animi,
quæ tantum est venialis; et tunc tantum erit mortalitatis, cum ex
ea « inde provenit delinquenti infamia aut vituperium. » Nec ob-
stat paritas judicii temerarii à *Busemb.* allata; nam bene respon-
det *Less. loc. cit.* quod ibi peccatum mortale non committitur
ob damnum famæ, sed ob gravem injuriam quæ alteri irroga-
tur, cum quisque habeat jus ne falsum crimen ei imputetur, et
ideo iudicium temerarium est mortale, ut docet *D. Thom. 2. 2.*
q. 60. art. 3. ad 2. dicens: « Hoc autem ipso quod aliquis ma-
» lam opinionem habet de alio, sine causa sufficienti, indebitè
» contemnit ipsum, et ideo injuriatur ei. » Idque patet ratione,
quia, si iudicium temerarium esset mortale ob damnum famæ
alteri proveniens, etiamsi tu ex justis indiciis, tibi tantum notis,
judicares de occulto illius crimine, adhuc graviter peccares, quod
nemo dicet: ergo malitia iudicij temerarii non sumitur ex damno
infamiae, sed ex contemptu, sive injuria quæ proximo infertur.

« 8. Crimen simpliciter publicum, sive sit notorium jure, sive
» facto, manifestare alis, qui id nesciunt, non est peccatum
» mortale injustitiae; quia hoc ipso auctor amisit jus ad famam,
» cum ratio justi iudicij, et evidenter facit, ne de iuria
» justè queri possit. Quod confirmat consuetudo, mandans histo-
» riæ publica crimina.

« Dixi, non est mortale injustitiae: quia detegere eo loco, quo
» fama non erat perlatura, vel non nisi post longum tempus, vel
» aliter cum gravi merore ejus, qui commisit, sæpe potest esse
» mortale contra caritatem, ut *Less. Val. Tol. l. 5. c. 65. con-*
» *tra Nao. et Caj. V. C. Lugo d. 14. n. 59. Fag. p. 2. l. 5. c. 3.* »

974. — Quæritur, an peccet mortaliter, qui crimen in aliquo
loco publicum manifestat in alio loco, ubi ejus notitia nondum
pervenerit, nec perventura erit intra breve tempus? Circa du-
biū hoc tres sunt sententiae. *Prima cum Discastill. Vill. Anto-
ine, Cont. Tournely, Cuniliati, etc.* tenet eum peccare graviter
contra justitiam, quia peccator ille in eo loco adhuc est in suæ
famæ possessione. *Secunda sententia cum Less. Bon. et Sylo.*
tenet peccare graviter, sed tantum contra caritatem. *Ratio*,
quia licet reus jam amiserit jus ad famam, graviter tamen ille
tristaretur, si sciret crimen suum patefactum fuisse ubi erat
occultum. *Tertia sententia communior*, quam tenet *Card. de
Lugo de Rest. D. 14. n. 59.* (et hic vocat communem et
veram (cum *S. Antonino, Cajetano, Ledesma, et Jo. Majori,*
ac *Salm. eod. tit. c. 14. n. 61. cum Nao. Bannez, Serra, Fil-
liuc. Fagund. Macado*, et aliis dicit non peccare graviter neque
contra justitiam, neque contra caritatem. Plures addicunt ra-
tiones præsatū Auctores pro hac sententia. Ratio mihi probabi-

bilior videtur esse, quod publico bono conducit facinorosos non ignorari, ut ab eis caveant omnes, publicum enim bonum sane præferendum est famæ privati hominis. Hæc tamen ratio valet tantum respectu illorum criminum, quæ reddunt hominem perniciosum, et ab aliis vitandum, ut sunt crimina homicidii, proditorii, lenocinii, scandalosæ impudicitia, et similium. Nec obstat dicere reum in eo loco suam famam possidere, et ideo non posse illa expoliari cum sola opinione probabili. Nam respondeatur, quod eodem tempore quo suum crimen fit publicum, ex una parte jam probabiliter amittit ipse jus ad suam famam, et ex alia communitas aliorum acquirit jus ad eum agnosendum, ut eum vitet; et cum suum jus tunc evadit incertum, redditur etiam incerta possessio illius. *P. Concina* (*Compend. Theol. tom. 1. p. 239. n. 10.*) in hac questione distinguit, et ait, quod cum delictum est publicum *notorietate facti*, id est si publicè est patratum, tunc in omni loco manifestari potest; cum autem esset publicum tantum *notorietate famæ*, respectu ad illius manifestationem, sic concludit: «Cauti omnes sint oportet, quia facile fingitur hæc publica fama.»

«9. Similiter non est peccatum contra Justitiam, saltem mortale, querere causam captivitatis alicujus, vel de ea loqui, sicut enim captivitas est publica, sic etiam causa videtur esse facta publica, *Sayr. Bon. Trull. t. 7. c. 10. d. 11.* Ubi eodem modo excusat eum, qui refert delictum alicujus publicum, referendo simul pœnitentiam et emendationem; secus, si taceatur tur pœnitentia quam fecit: sic ait peccare historiographum, describendo peccata mortuorum publica, et non referendo pœnitentiam, vel emendationem, si respuerint.

«10. Similiter manifestare crimen quod nondum est publicum; moraliter tamen certum est, brevi fore publicum (sive per facti evidentiam, sive per sententiam Judicis) non est mortale, quia parum nocet, nisi tamen ex ista anticipatione sequerentur gravia damna, v. gr. in officio, etc. *Card. Lugo l. c. n. 92.*»

975. — Ut autem aliquod crimen possit dici publicum, censent *Mol. Lugo et Haun. ap. Croix lib. 3. p. 2. n. 1219. et Elbel Cons. 13. n. 379.* cum aliis sufficere, si in aliqua communitate octo personarum, quatuor illud sciant; vel si centum personarum, sciant quindecim; vel si mille, sciant viginti aut circa diversarum familiarum plusquam duarum: publicum autem esse in aliqua vicinia 40 personarum, si sciant 8 ex diversis familiis. Item, si in oppido 500 civium sciant 40 per illud dispersi; Addit *Stephan.* cum aliis, crimen dici famosum, si illius fama per vagatur per majorem partem oppidi, communitatis, viciniæ, vel parochiæ. Item dicunt *Mol. et Lugo* dici infamatum in Regno, qui jam infamatus est in curia, vel in alio illustri loco, ex quo facile in regnum fama dimanet.

976. — «11. Infamem in uno crimine de altero valde affini infamare, est tantum veniale; ut v. gr. si de adulterio dicas,

quod miserit litteras amatorias; quia tunc non notabiliter augetur infamia. * (*Nec si de publico fure dicas esse perjurum; nec si de famulo lusore dicas omisso Missam, non curare familiam. Ita Salm. n. 52. cum Less. Lug. Bon. Tap. etc. Vel si dicas de milite fornicationem, vel duellum patrasse.*) * De disparato tamen, et non connexo, crimine infamare, est mortale; quia infamis in uno genere vitii non amisit jus famæ in aliis virtutibus. *Tan. d. 4. de just. q. 8. d. 7. n. 141. ex Nav. et Less.* * (*Sic etiam dicunt Salm. ibid. cum Less. Lugo, Bon. etc. esse grave de fœmina diffamata de uno adulterio narrare aliud occultum*) * contra *Sylo. V. detractio, Palud. etc.*

977. — «12. Detractio materialis ex loquacitate orta est mortale, si gravem proximi laesiom importet, idque advertatur; quia, etsi non intendatur directè laesio alterius, ea tamen indirectè et implicitè est volita, et æquivalet formalis. Veniale autem tantum erit, si non sequatur laesio gravis, quia scilicet communiter non seriò accipitur, nec creditur. Similiter erit veniale tantum, audita referre, ut audita tantum, hoc est, nihil affirmando de rei veritate, sed dubitationem potius suam de ea significando; ita ut nulla inde securata puteatur infamia, nec auditores rationabiliter sint credituri. Ita contra *Azor.* n. 3. l. 13. c. 6. docet *Tann. 2. 2. d. 4. q. 8. d. 7. n. 121. Esc.* E. 10. c. 4. n. 40. eò quod diffamatio, si forte sequatur, impetratur audienti, si credit. Idem docet *C. de Lugo l. c. recte limitans*, nisi grave damnum ex modo narrandi, vel ex levitate audientium (qui temerè crediti sint, et vulgari) securum possit prævidere. Hinc peccas graviter contra justitiam, si, referens grave crimen, addas id tibi dictum esse a viro fide digno, quia præbes sufficiens fundamentum credendi. V. *Dian. t. 5. m. R. 18.*»

Quæritur, an referre tantum peccata occulta alterius ut ab aliis audita, sit mortale? dicendum I. Non peccas mortaliter, si ita referas ut tibi probabile non sit ullam inde infamiam orituram, eò quod alii non sint credituri. Dicendum II. Si audita referas coram iis, qui probabiliter sint credituri ex sola sua levitate, vel malitia, non peccas contra justitiam, quia non es causa efficax damni, sed merè per accidens, at peccas contra caritatem, quia quisque tenetur tamen impedire grave damnum proximi, quantum commode potest. Dicendum III. Si tandem ita referas, ut audientes probabiliter, et merito sint credituri, putà si asseras audivisse a persona fide digna, tunc peccas etiam contra justitiam, quia das sufficientem causam credendi malum. Ita *Less. l. 2. c. 11. d. 5. Lugo D. 14. n. 56 et 57. Spor. de 8. Præc. c. 4. n. 62. cum S. Anton. Caj. Syloest. Laym. Tamb. et communi, Croix l. 3. p. 2. n. 1207. Salm. de Rest. c. 4. n. 52. cum Soto, Trull. Vill. Sylio, etc. Addit Less. l. c. n. 24.* (et hoc *Salm. n. 49.* habent ut certum cum *Bann. Lugo, et Bon.*) quod si referas crimen alicujus valde enorme, putà hæresis, rebellio, aut sodomiæ, tunc peccas graviter, etiamsi dubitanter dicas,

quia hæc sola suspicio horum valde infamat, juxta dicta n. 964. E converso, si referas crimen tanquam auditum à personis fide indignis, v. gr. ab inimicis infamati; et tunc non peccas mortaliter respectu infamati, ut *Salm. ib.*

978. — « 13. Mortuum infamare, minùs grave est quām vivum; mortale tamen, et ad restitutionem obligans, *Less. lib. 2. c. 11. d. 21. Bon. d. 1. q. 3. p. 2.*

« 14. Non esse mortale de aliquo ignoto, vel indeterminato male loqui, v. gr. in tali loco esse multos improbos, in tali Collegio unum Canonicum commississe grave crimen, v. gr. simoniam, etc. docet *Escob. E. 10. c. 4. Fag. quod Trull. l. 7. c. 10. d. 4. ex Bon. Az. etc. limitat*, si non sit tale, quod in alios redundet.

« 15. Gravissimè autem peccant, qui Ordini seu statui alicui Religiosorum in communī, vel Monasterio detrahunt, dicendo v. gr. quod in eo male vivatur, non servetur observantia regularis, etc. nisi id sit planè notorium: quia gravissimè nocent, tenentur sub mortali ad restitutionem toti communitatī, à qua Superioris remissio non excusat, *Sot. Nav. Trull. c. 10. n. 14.* Talem autem sufficienter confiteri, si dicat, detraxi cuidam Religioni, Ordini, vel Monasterio, et sive sit communitas numerosa, sive non, docet *Lugo et Tamb. de exped. conf. l. 2. c. 1.*

« 16. Similiter mortale est, tacita persona, nominare Monasterium, vel Ordinem religiosum, ex quo aliquis grave peccatum occultum, v. gr. adulterii, vel fornicationis commiserit. *Nao. Trull. c. 10. n. 14.*

« 17. Explicandum est in Confessione, an apud multos, et quot circiter; an verò apud unum tantam alicui detraherit. Ita probabiliter *Bon. de sacr. d. 5. q. 5. p. 2. §. 3. diff. 3. n. 16. et 21. ex Sanch. Sylo. Andr. n. 135.* Sed *C. Lugo d. 16. n. 125. 130 et 149. ex Nao. Salas, Con. etc. negat*, dicitque contrarium esse probabilius. Nec omittendum, si quem infamaveris libello famoso; cum id sit genus detrahendi gravissimum, et ad plurimos pertinens. Non tamen necessario dicendum, in quo genere infamaveris; quia fama semper est ejusdem speciei in genere moris, *Card. Lug. d. 16. n. 265.*

979. — « 18. Peccat mortaliter contra justitiam, et tenetur ad restitutionem, ratione cooperationis, qui audit detractorem, excitando, vel animando efficaciter: qui verò lætatur tantum detractione audita, aut, licet non lætetur, qui non impedit, cum commodè possit, peccat pro ratione damni, mortaliter, vel venialiter contra caritatem; non tamen tenetur ad restitutionem, nisi sit superior, pater, vel dominus: is enim ex officio tenetur impedire subditum, ne alteri injustè noceat. *Dixi, si commode posset*: quia non peccat qui putat monitionem suam nihil profuturam; vel ex eo magnum incommodum metuit, vel qui rationabili verecundia prohibetur, ob auctoritatem detrahentis. Debet tamen tunc discedere, si commodè

potest, faciem tristiorē ostendere, vel alio modo sermonem avertere, *Less. et Bon. l. c.* Hinc æqualis rarò, inferior rarisimè tenetur corrigere detractorem. 1. Quia audiens plerumque nescit, an quod dicitur, sit notorium, tametsi ipse ignoraverit; et in dubio non est, cur damnet detractorem: in quo multi falluntur, existimantes, simul ac aliiquid audiunt dici contra proximum, id sibi mox refutandum* (*Excipe, si detrahens sit homo perditus, ut recte ait Ronc. de 7. Pr. p. 2. q. 11. R. 4.*)*. 2. Quia, cepta detractione, sæpe melius consultur proximo, si sinatur absvolvi, quām si abrumpatur. Nam si distinctè explicetur, sæpe non tam graviter apprehenditur, quām initio conceptum erat. 3. Quia sæpe sine gravi offensione non potest corrigere. 4. Quia sæpe alter habet justam causam manifestandi, præsertim uni soli. *C. Lugo loc. cit. n. 128. V. Dian. t. 3. m. R. 24. et t. 5. m. R. 25.*

Sed melius hæc sunt explicanda. Quæritur, quomodo peccet audiens detrahentem? Resp. I. Qui inducit alterum ad murmurandum, certè peccat graviter, et contra justitiam. Resp. II. Qui autem non inducit, sed tantum gaudet de detractione gravi, peccat graviter, non contra justitiam, sed contra caritatem, cùm delectetur de gravi damno proximi; ita cum aliis *S. Th. 2. 2. q. 73. n. 4. Excipiunt Less. et Bon. ap. Salm. c. 4. de Rest. n. 69.* si ille non gauderet de infamia proximi, nec de detractione, sed de auditione rei novæ, seu de cognitione curiosa alienorum criminum. Imo *Eibel. n. 263. Ronc. de 7. Pr. c. 2. q. 11. R. 2. Spor. de 8. Pr. c. 4. num. 106. cum Mol. Less. ac Laym. Bon. v. 21. n. 5. et Salm. cum Tol. Dian. et Reg. ibid. dicunt non peccare graviter, etiamsi de ipsa detractione delectetur, non causa odii vel gaudii de alterius damno, sed ex curiositate seu vanitate; idque deducunt ex *S. Th. qui l. c. tunc tantum docet esse grave, quando placeat ei detracatio propter odium ejus cui detrahitur.* Resp. III. Superior tam detrahentis quam detracti peccat graviter audiendo detractionem, si eam non avertat, cùm comode possit; quia ipsi specialis obligatio incumbit corrigendi detrahentem, aut damno infamati obviandi. *S. Th. cod. loc. cit. Lugo D. 14. num. 133. Spor. n. 107. cum comm.**

980. — An autem Superior tunc peccet contra justitiam, et teneatur ad restitutionem? Prima sententia cum *Bus.* h̄c affirmit, si Prælatus sit Superior detrahentis; quia, dicit, ipse tenetur ex officio obstat, ne subditus alteri noceat. Secunda sententia cum *Salm. d. c. 4. n. 70. Bann. et Tap. ib.* affirmit, si sit Superior infamati, quia ex officio tenetur ad obviandum infamiae subdit, quæ officit illi ad bonum spirituale in alios promovendum. Tertia tamen fortè probabilior sententia negat peccare contra justitiam, neque Superior detrahentis, cùm ipse non teneatur vigilare bono alterius non subdit (sed non excusatur à culpa gravi contra caritatem, et etiam contra justitiam, si sit Episcopus, vel Parochus, et non corrigat, quia hi tenentur ex justitia ad corrigendos subditos, juxta dicta num. 360. vers. Sed

dubitatur); neque Superiorum infamati, cùm ipsi non incumbat ex justitia bono temporali subditi attendere. Quòd autem infamatus impediatur sic promovere spiritualem profectum aliorum, videtur esse per accidens. Ita *Sotus. Rebell. et Dicast. ap. Salm. ibid.* et consentit *Lugo D. 14. ex num. 230.* Bene autem advertit *Lug. n. 133.* quòd si infamatus et infamans sint subditi, et infamatus imploret Prælati auctoritatem, ut fama ei restituatur; tunc ille ex justitia ad id tenetur, modò possit sine timore gravioris mali.

981. — Dubium majus est, an persona particularis peccet graviter, si detractionem, cùm commodè possit, non avertit? Affirmant *Bus. h̄c cum Lugo, Less. Bon. Dic. etc. ap. Salm. ib. n. 72.* Sed quia Auctores relatae sententiae plures addunt limitationes, quas offerunt *Bus. Lug. etc. n. 978. ut supra;* censem absolute *Salm.* dicendum esse cum communi Thomistarum, privatam personam nomisi venialiter peccare, si ex verecundia, timore, vel negligentia detractione non resistat, etiam cùm commodè possit: modò præter infamiam aliud damnum ex detractione non accedat. Ita *Ronc. de 7. Præc. c. 2. Reg. in prax. 7. Less. l. 2. c. 11. num. 22. Spor. num. 109. Mazz. tom. 2. p. 448. Elbel Conf. 12. n. 373. Salm. n. 74. cum Sot. Bann. Tap. Reb. Tann. Dian. etc. ex S. Thoma qui 2. 2. quæst. 73. a. 4. sic docet.* « Si verò non placet ei peccatum, sed ex timore, vel etiam negligētia, vel verecundia quadam omittat repellere detrahentem, peccat quidem, sed multò minus, quam detrahens, et plerumque que venialiter. » Addit autem S. Doctor plerumque (ut notant *Salm.*), quia dicit postea in tribus casibus peccare graviter, nempe 1. si esset Superior; 2. si aliud damnum proximo immineret; 3. si ipse ob timorem ultimum finem in creatura constitueret. Præterea, præcisus his casibus, memoranda est alia doctrina *S. Th. 2. 2. q. 33. a. 2. ad 3.* relata per extensum *l. 2. n. 36,* ubi docet excusari à mortali, qui ob timorem omittit facere correctionem, modò ei non constet quòd correctio sit profutura. At quia in hac materia detractionis difficultè constare potest correctionem proficere, et aliunde facilimè offendunt detrahentes coram aliis correpti, imò periculum est quòd potius augent vel confirmant detractionem: ex omnibus his motivis simul congestis rationabiliter sustineri potest præfata communissima sententia excusans universè audientes à mortali, si correctionem omittant. Excusantur autem apud omnes etiam à veniali, qui, advertendo detractionem, discedunt, vel sermonem divertunt, vel faciem avertunt, aut tristem ostendunt ex *Prop. 25. p. 23. Dissipat facies tristis lingua detrahentem.* Ratio, quia istæ actiones sunt veræ correctiones. Vide *Salm. n. 72. Elbel. n. 373. Mazzot. loc. cit. et alios* communiter.

982. — Quæres 1. an liceat alium infamare ad tormenta gravia vitanda?

» Resp. 1. Licet, si crimen sit verum; quia nullam alteri facit injuriam, cùm habeat jus illud in necessitate revelandi.

« Resp. 2. Si crimen sit falsum, non licet; quia esset mendacium perniciosum. *Sylo.* tamen, et *Nao.* putant veniale tantùm esse, si sola infamia sequatur, et post torturam revo- cetur, eò quòd non sit infamia efficax. (Vide infra l. 4. n. 277.) *

983. — Quæres 2. an liceat seipsum infamare?

« Respondetur: Id non esse saltem mortale regulariter. Ita *Less. Fill. et Laym. l. 3. t. 3. p. 2. c. 3. n. 14.* quia non est contra justitiam, cùm sit famee suæ dominus; nec contra caritatem, quia hæc non obligat ad bona externa conservanda, nisi in quantum id exigat salus propria, vel proximi.

« *Dixi, regulariter:* quia per accidens potest esse mortale, ut v. g. si tua fama sit necessaria muneri, vel si tibi damnum vitæ, vel aliis infamie ex eadem sequeretur.

« Non est mortale, ad vitanda gravia tormenta, falsum crimen sibi imponere, ex quo etiam mors sequatur: quia non tenetur homo cum tantis cruciatis vitam suam tueri, nec talis dicitur se interficere, sed tantùm ex justa causa vitam morti exponere. *Less. Ang. Sylo. Fill. Tann.* (Vide inf. lib. 4. n. 275.) *

984. — Notandum autem est h̄c, quomodo restituendus sit honor injustè ablatus. Certum est, quòd, si honor publicè sit ablatus per contumeliam, publicè etiam restitui debet coram illis, qui dehonorationi præsentes fuerunt, vel saltem per modum, quo satisfactio de facili ad ipsorum notitiam pervenire possit. Sufficit autem, ut satisfactio fiat per aliam personam, quæ nomine dehonorantis veniam petat, etc. Ita *Salm. de Rest. c. 4. n. 110. cum Trull. et Pal. et Nao.*

985. — Sed quæritur I. An, si contumelia fuit occulta, debeatur satisfactio? Negant *Mol. D. 46. ex n. 5. et Laym. l. 3. tr. 3. p. 2. c. 7. n. 6.* Sed isti Auctores diversa ratione ducuntur; ratio *Laym.* est, quia in eo casu adest injurya sine damno, quo secluso, nullam ait esse obligationem restitutionis. Ratio autem *Moline* est, quia, licet damnum adfuerit, illud tamen transiit, et amplius non perseverat, cùm deinde offensor jam solutam debitamque honoris testificationem nunc offenso exhibeat, ut supponitur. Sed affirmandum reor omnino cum communi et vera sententia, quam tenent *Less. l. 2. c. 11. n. 144. Salm. de Rest. c. 4. n. 112. cum Reb. Trull. Vill. Prado, et Serra, Spor. de 8. Pr. c. 4. n. 135. Ronc. de 7. Pr. q. 4. c. 1. q. 2. R. 3. cum S. Anton. Lugo. D. 15 n. 54.* qui dicit omnino tenendam, referens ex *Rebel.* contrarium reprobatam fuisse Romæ à Censoribus Societatis JESU. Ratio, quia contra rationes primæ sententiæ probatur in tali casu, quòd bene adest damnum, et damnum perseverat. Quòd adsit damnum non videtur posse negari; nam, ut pro certo habet *S. Th. 2. 2. q. 72. a. 1. ad 1.* in omni contumelia, adhuc occulta, præter injuryam adest damnum honoris injustè læsi, cùm quisque habeat jus ut debitus honor ei servetur. Quòd autem damnum hoc perseveret, pariter non est dubitandum, cùm honor offensi remanet læsus; usquedum per debitam satisfactionem